

Statistik om dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar

Under perioden 2012–2018 har cirka 900 personer per år avlidit till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar. År 2018 avled 903 personer av nämnda dödsorsaker, vilket innebär en minskning med drygt sex procent jämfört med föregående år. Av dödsfallen var närmare hälften olycksfallsförgiftningar och drygt en fjärdedel suicid. Bland olycksfallsförgiftningar är opioider vanligast medan ångestdämpande och lugnande medel dominerade bland suiciddödsfallen.

Suicid genom förgiftning vanligast bland medelålders kvinnor

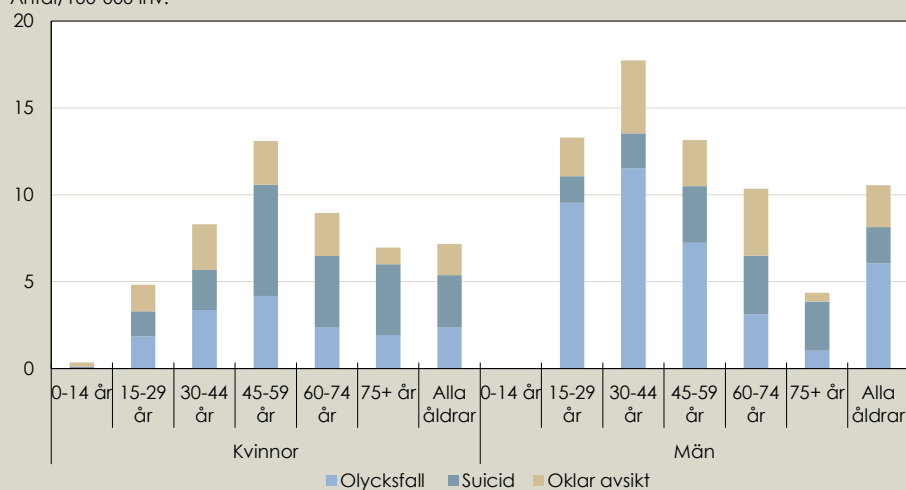
Dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftning grupperas i dödsorsaksstatistiken som olycksfall (överdos), avsiktligt självdestruktiv handling (suicid) eller oklar avsikt (avsikten har inte gått att avgöra).

Dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar är vanligare bland män än bland kvinnor. Bland män är olycksfallsförgiftningar vanligast medan suicid dominerar bland kvinnor. Det finns också en tydlig skillnad i åldersfördelningen mellan män och kvinnor.

Bland män sker dödsfallen oftast i yngre åldrar medan dödsfallen bland kvinnor är vanligare bland något äldre personer, se figur 1.

Figur 1. Dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar fördelat på avsikt, ålder och kön, år 2018

Antal/100 000 inv.

Källa: Dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen

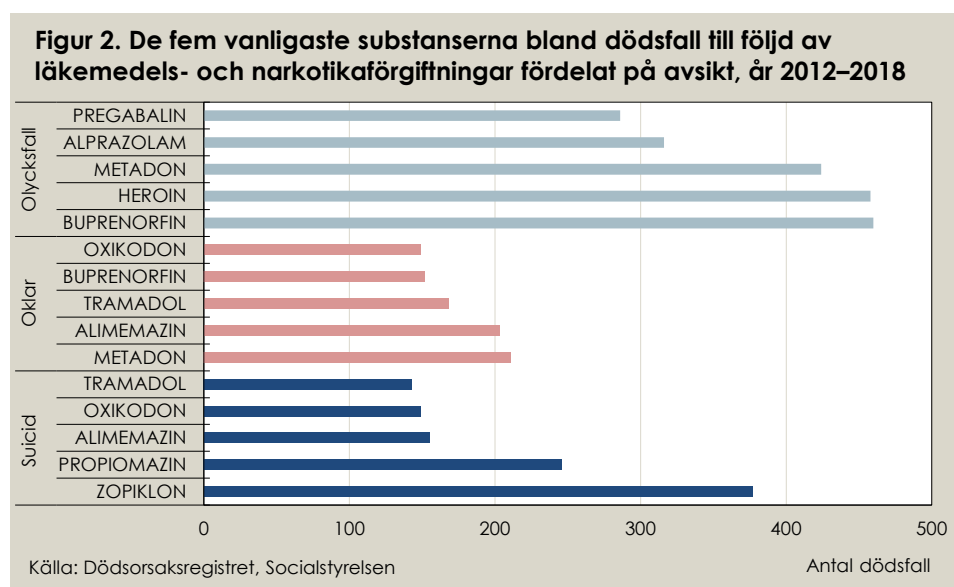
Zopiklon den vanligaste substansen

Sömnmedlet zopiklon var den enskilt vanligaste substansen bland alla läkemedels- och narkotikaförgiftningar under perioden 2012–2018, tätt följd av opioiderna metadon, buprenorfin och heroin.

Det är stor skillnad på vilka substanser som bidragit till dödsfallet beroende på om det handlar om olycksfallsförgiftning eller suicid. Bland olycksfallförgiftningar var olika typer av opioider vanligt förekommande. Under hela perioden 2012–2018 var buprenorfin mest frekvent följd av heroin och metadon. Därefter noteras alprazolam och pregabalin, som båda används vid ångesttillstånd. Pregabalin används även vid epilepsi och neuropatisk smärta.

Bland förgiftningar klassade som suicid dominerar sömn- och lugnande medel. De enskilt vanligaste substanserna kopplade till suicid var sömnmedlen zopiklon följt av propiomazin och alimemazin. Även opioiderna oxikodon och tramadol var vanliga bland dessa dödsfall. Dessutom påträffas ett antal icke psykoaktiva substanser som exempelvis paracetamol och insulin i denna kategori.

De dödsfall som klassificerats som skadehändelser med oklar avsikt domineras av opioider avsedda för medicinsk användning, samt den sömn- och lugnande substansen alimemazin.

Vanligt med flera substanser

I cirka hälften av dödsfallen nämns fler än en substans på dödsorsaksintygen och i närmare 30 procent av fallen nämns tre eller flera. Många förgiftningar inkluderar både narkotikaklassade läkemedel och narkotika utan medicinsk användning. Till detta kommer ett antal substanser som inte är narkotikaklassade men som bidragit till förgiftningen.

I denna statistik görs ingen rangordning av substanserna och alla substanser som nämnts på dödsorsaksintyget ges samma betydelse. Den vanligaste kombinationen totalt sett samt bland olycksfallsförgiftningar och skadehändelser med

oklar avsikt var alprazolam i kombination med buprenorfin. Bland suicid var propiomazin i kombination med zopiklon vanligast. Genomgående är alprazolam vanligt förekommande i kombination med amfetamin, heroin och med pregabal, därtill ses en ökning av dessa kombinationer mellan åren 2012 och 2018 (se tabell 3a och b i tabellbilagan).

Vanligt med psykiatriska diagnoser

För att närmare beskriva populationen som avlidit till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar har ett antal samkörningar gjorts med Socialstyrelsens patient-, läkemedels- och LVM-register¹. Samkörningarna gäller de som avled under 2018 och omfattar psykiatriska diagnoser i slutna eller specialiserad öppenvård, registrerade apoteksuttag av LARO-läkemedel² samt tvångsvårdsplaceringar enligt LVM.

Tabell 1. Psykiatriska diagnoser, LARO-behandling samt LVM-placering fördelat på dödsfallsorsaker och kön

Kategori (ICD-10)	Olycksfall %		Oklar avsikt %		Suicid %	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
Psykiatrisk diagnos (F00-F99)	85,7	76,6	86,6	85,2	65,7	73,8
Förstämningssyndrom (F30-F39)	18,4	39,6	33,6	38,6	27,5	43,6
Missbruksdiagnos (F10-F19)	70,1	55,9	65,5	58,0	35,3	34,2
Uttag av LARO-läkemedel	12,9	8,1	5,9	5,7	2,0	0,0
LVM-placering	8,2	8,1	5,9	4,5	1,0	0,0

Källa: Dödsorsaks-, patient-, läkemedels och LVM-registren, Socialstyrelsen.

Not: Kontroll av tidigare diagnoser, läkemedelsuttag samt LVM-placering avser perioden 2013–2018.

Den övergripande bilden är att en mycket stor andel av de som avlidit i dödsfall klassificerade som läkemedels- eller narkotikaförgiftningar har haft kontakt med den slutna eller specialiserade hälso- och sjukvården, vilket syns i form av psykiatriska diagnoser under kontrollperioden 2013–2018.

När det gäller diagnoser av typen förstämningssyndrom, vilket inkluderar depression, var andelen genomgående högre för kvinnor avseende alla tre dödsfallsorsakerna. Särskilt suiciddödsfallen där 44 procent av kvinnorna hade en diagnos av typen förstämningssyndrom utmärker sig. Missbruksdiagnoser var vanliga bland dödsfallen som antingen klassificerades som olycksfallsförgiftningar eller där avsikten inte kunnat fastställas. Dessa diagnoser var inte lika vanliga bland suiciddödsfallen där lite drygt en tredjedel hade diagnostiserats med en missbruksdiagnos (F10-F19 enligt ICD-10).

Kategorin som avser uttag av LARO-läkemedel hade den högsta andelen dödsfall i gruppen som avlidit genom en olycksfallsförgiftning, medan en liten andel, 2 procent bland män respektive 0 procent bland kvinnor, fanns bland suiciddödsfallen. Ett liknande mönster kan ses när det gäller dödsfall med tidigare LVM-placering, men med något lägre andelstal generellt.

¹ LVM är en förkortning för Lagen (1988:870) om vård av missbrukare i särskilda fall.

² LARO är en förkortning för läkemedelsassisterad rehabilitering vid opioidberoende och används som en proxy för populationen i LARO.

Om Statistiken

Statistiken i detta faktablad inkluderar dödsfall med någon av följande diagnoser som underliggande dödsorsak:

- förgiftning med och exponering för smärtstillande läkemedel av icke opiatkaraktär, febernedsättande medel och medel mot reumatism
- förgiftning med och exponering för antiepileptika, lugnande läkemedel och sömnmedel, medel mot parkinsonism samt psykotropa medel som ej klassificeras annorstädes
- förgiftning med och exponering för narkotiska medel och hallucinogener som ej klassificeras annorstädes
- förgiftning med och exponering för andra läkemedel som påverkar det autonoma nervsystemet
- förgiftning med och exponering för andra och icke specificerade droger, läkemedel och biologiska substanser

Såväl oavsiktliga som avsiktliga förgiftningar (suicid) samt förgiftningar med oklar avsikt har inkluderats. Detta innefattar dödsfall med underliggande dödsorsak i intervallen X40-X44, X60-X64 eller Y10-Y14 enligt ICD-10. Endast dödsfall där personen var folkbokförd i Sverige vid tiden för dödsfallet ingår i denna statistik. En detaljerad metodbeskrivning finns i en särskild rapport [1].

Mer information

Du hittar fler tabeller, diagram och annan information här (välj visa bilagor): www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/statistik/statistikammen/

Referenser

1. Socialstyrelsen. Hämtad 2020-01-31 från webbplats: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2019-3-10-bilaga.pdf>

Kontakt:

Statistikfrågor: Jeroen de Munter

Telefon: 075-247 42 43

E-post: Jeroen.de-Munter@socialstyrelsen.se

Sakfrågor: Daniel Svensson

Telefon: 075-247 35 11

E-post: daniel.svensson@socialstyrelsen.se